

ET DIGITALT LÆRINGSPILL I PERSONLIG ØKONOMI

FORBEREDELSE TIL SKOLEBESØK

- “Ta Kontroll” er et digitalt læringsspill i personlig økonomi for ungdomsskoleelever og elever på videregående skole.
- Spillet foregår i besøkssenteret på Nordeas hovedkontor.
- Det kan være nyttig å sette seg inn temaet personlig økonomi før besøket.

INNHOOLD

- **Personlig økonomi**
Hvorfor er det viktig å ha kontroll over eget forbruk?
- **Budsjettering**
Hva vil det si at et budsjett er i balanse?
- **Renter**
Hva er renter?
- **Sparing**
Hvordan vil du få råd til dine drømmer?
- **Lån**
Hva innebærer det å låne penger?
- **Betalingsproblemer og inkasso**
Hvilke konsekvenser har det hvis du ikke betaler tilbake det du skylder?
- **Forsikring**
Hva har du råd til å betale av egen lomme dersom uhellet skulle skje?

PERSONLIG ØKONOMI

- **Hva er personlig økonomi?**
Forholdet mellom inntekt, forbruk og sparing. Det du får inn på konto hver måned skal dekke alt du bruker penger på, i tillegg til det du ønsker å spare.
- **Hva er forbruk?**
Alt du bruker penger på i en gitt periode.
For eksempel: Mat, klær, fritidsaktiviteter, mobil, bensin, ++.
- **Hvorfor er det viktig å ha kontroll over eget forbruk?**
Å ha god oversikt over din personlige økonomi gjør at du lettere kan spare til ting som er viktig for deg.

PERSONLIG ØKONOMI

Å ha god oversikt over din personlige økonomi hjelper deg å unngå å havne i uheldige situasjoner, som for eksempel at du må ta opp dyre lån eller at du ikke har råd til å betale regningene dine.

BUDSJETTERING

- **Hva er et budsjett?**

Et budsjett er en plan for hvordan du skal bruke pengene dine innenfor en gitt tidsperiode.

- **Hva betyr det at et budsjett er i balanse?**

Et budsjett i balanse handler om å balansere inntekter og utgifter. Inntektene bør være større enn utgiftene, så det blir igjen litt til sparing. Et balansert budsjett er når inntekter minus utgifter og sparing er lik null.

RENTER

- **Hva er rente?**

Rente er en prosentdel av det du enten har lånt eller spart.

Renter er prisen du **betaler** for penger du låner av banken.

Renter er det du **får** av banken fordi du setter sparepengene dine der.

- **Lånerente**

Eksempel: Du låner 1 000 kr av banken til en rente på 5%.

5% av 1 000 kr er 50 kr, så etter ett år må du betale 50 kr i renter.

- **Innskuddsrente**

Eksempel: Du setter 1 000 kr i en sparekonto i din bank. Kontoen har en innskuddsrente på 2%.

2 % av 1 000 kr er 20 kr, så etter ett år har sparepengene dine vokst til 1 020 kr.

SPARING

- Ved å styre økonomien din på en god måte, får du som regel penger til overs til å spare til noe du ønsker deg. **Hva drømmer du om?**
- Når du setter penger inn på sparekonto får du renter på pengene du har satt der. Banken betaler deg renter for å låne penger av deg.
- Altså – pengene du har satt i en sparekonto vokser for hvert år. Jo høyere rente, jo mer vokser beløpet.
- Ulike spareformer for ulike sparemål:
 - Hva sparer du til?
 - Når ser du for deg at du vil bruke pengene?

LÅN

- Noen ganger kan det være nødvendig å låne penger.
- Mange ulike lånetyper, ikke alle er like gunstige.
- Når du låner penger, betaler du renter til banken for å ha lånet.
Noen lånetyper kan ha veldig høy rente, som betyr at det koster deg dyrt å ha lånet.
- Boliglån
- Kredittkort
- Billån
- Forbrukslån

BETALINGSPROBLEMER OG INKASSO

- **Hvilke konsekvenser har det å ikke betale tilbake pengene du skylder?**

Når du ikke betaler regningene dine vil du få en purring fra de du skylder penger. En purring er en varsling om at du ikke har betalt innen den opprinnelige fristen, og du får en ny innbetalingsfrist.

Dersom du ikke betaler innen ny frist vil saken kunne gå til **inkasso**.

- **Hva er inkasso?**

Inkasso er en innkreving av en betaling etter at fristen for å betale er utløpt, med et gebyr etter en viss tid.

BETALINGSPROBLEMER OG INKASSO

- **Hva er en betalingsanmerkning?**

Dersom du ikke betaler regningene dine kan det bli registrert en betalingsanmerkning på deg i et offentlig register som banker og inkassoselskaper har tilgang til.

Hva innebærer det?

Dette kan få konsekvenser ved at du ikke får lån, kredittkort, mobilabonnement, eller at det kan være begrensninger i hvilke forsikringer du kan få.

- **Betalingsanmerkningen slettes så fort du har betalt det du skylder.**

FORSIKRING

- **Forsikringer sikrer deg økonomisk dersom et uhell skulle oppstå.**
Du betaler en sum årlig, halvårlig eller månedlig.
- **Hvor trygg føler du deg hvis du skulle være uheldig?**
Har du råd til ny PC eller mobil hvis det blir ødelagt eller stjålet?
Hva innebærer det for deg om du blir syk over lang tid?
- **Innboforsikring**
Forsikring av dine eiendeler.

FORSIKRING

- **Reiseforsikring**
Forsikring mot uheldige situasjoner når du er på farten.
- **Ansvarsforsikring**
Forsikring på skader du og kjøretøyet ditt eventuelt påfører personer, ting eller andre kjøretøy i fremtiden.
 - Pålagt å ha dersom du eier kjøretøy.